· Kort yfir gönguleiðir ·

VAGLA SKÓGUR

Um þjóðskógana

Þau lönd sem Land og skógur hefur umsjón með fyrir hönd þjóðarinnar ganga undir heitinu þjóðskógarsvæði. Skógarnir eru oppir eðlum, allan ársins hring, um allt land. Í margra er auðvelt að komast og ýmiss konar aðstaða fyrir hendi. Annars staðar þarf að notast við öðlag farartæki eða ganga upp bratta hlíð í ósnortinn skóg.

Vor í Vaglaskógi

Kvöldið er okkar og vor um Vaglaskóg,
við skaðum ljalda í grænum berjamó.
Leiddu mig vinur í hundinn frá í gær,
lindin þar niðar og birkihrísin grær.

Leikur í ljósum lokkum og angandi rósum,
leikur í ljósum lokkum hinn vaggandi blær.

Daggperlur glíra um dalinn ferist ró,
draumar þess rætast sem gistir Vaglaskóg.
Kvöldraðn skini á kræklóttugli slær.
Kyrrðin er friðsæld, mild og angurvær.

Leikur í ljósum lokkum og angandi rósum,
leikur í ljósum lokkum hinn vaggandi blær.

Kristján frá Djúpalæk

Vaglaskógur

Vaglaskógur í Fnjóskadal er mesti fjósbóttustu skóga á Íslandi. Stærð skógleindsins er rétt um 4,5 ferkílómetrar. Arlega koma þúsundir ferðamanna í skógina, þarð til að njóta þar ávalar og útiveru, enda skógurinn tilvalinn til útivistar að sumri sem vetri. Í Vaglaskógi eru merktar fjórbreyttar gönguleiðir, alls um 12,2 km að lengd. Í skóginum eru rekin tjaldvarðn og kjósa margir að eiga þar ávalarstað með tjald sin og ferðavagna yfir sumarið.

NYTJAR OG LÍFÍKI

Í skóginum finna skógarfuglar ferðu, hrríðurstarðs og vernd fyrir ránfýrum. Meðal algengra fugla í Vaglaskógi eru skógarþröstur, músarrindill, hrossagaukur, auðnutittlingur og rjúpa, ásamt trýlusumum gökkuðli, mistuta fugli Evrópu. Margir leggja leið sina í Vaglaskóg til pöstunskoðunar, sveppa- og berjatínslu. Í Vaglaskógi er að finna ýmsa bragðgóða matsveppi s.s. kóngabláma, krókasveppi og furusveppi. Hrúðaðar dafna vel á sólríkum og skjólgóðum stöðum, t.d. í gras- og blómabrekkum í gisnu kjarri eða birkiskógi.

Í Vaglaskógi er að finna eina fundarstað engjakambþurrtar á Íslandi, *Melampyrum pratense*. Sjá nánar hér til hægri.

SAGAN

Vaglaskógur er einn elsti nytjaskógur á Íslandi. Snemma á 20. öld keyptí Landsþjóður Íslands jörðina Vagli í Fnjóskadal sem skógurinn er nefndur eftir. Árið 1909 var skógurinn friðaður og sama ár hóf Skógræktin starfemi sina á Vöglum.

Engúm birkiskógur hér á landi hefur verið hirtur jafnkrugi og markvisst og Vaglaskógur. Grisjun skógarins hófst strax árið 1909. Í dag er Vaglaskógur einn beinvaxnasti og hávaxnasti birkiskógur landsins. Vaglaskógur hefur um aldir geðst fyrir fiskiks eðlisvöð og gerir ein. Birkið á Vöglum hefur áberandi ljósan stofn, getur náð vel yfir 10 metra harð og orðið um 150 ára gamalt. Gróðursettar hafa verið um 700.000 plöntur í Vaglaskóg og Hálsmela frá upphafi, alls af 28 ólíkum tegundum. Í skógínum er að finna hávaxnasta birkitré í náttúrulegum birkiskógi á Íslandi, um 15 metra hátt. Vaglaskógurgróðingin hefur verið farð til norðurs úti á Hálsmela í tveimur áðrúgum, fyrst árið 1946 og síðar árið 1989. Á eldri stækkunninni hefur þegar vaxið upp birkiskógur með sjálfsáningu en einnig hefur verið gróðursett lerki og furu. Vagra svæðið er að stærstum hluta Landgræðslugarðsvæðð, mest gróðursett með lerki frá því um 1990.

Vaglaskógur er í raun hluti af eina mesta samfellda skógleindi á Íslandi sem nær frá Hálsi vð vesturenda Ljósavatnsskarðs og langleiðina suður að Stórutúsum. Þessi skógur ber hins vegar mismunandi nöfn eftir þeim jörðum sem hann vex á.

Í Vaglaskógi hafa lengi verið tjaldvarðn og vitað að hann hefur verið nýttur sem dvalarstaður gesta og til útivistar og skemmtunar í meira en öld. Á sjötta áratugi sðustu aðdar var um skemmtí tíma rekið hótel í skóginum, Hótel Brúarfundur.

Fnjósk og vagl

Nafnorðið fnjóskur (eða hnjóskur, sem Fnjóskadalur er kenndur við, þýðir þar í gegn fleyskinn trjábolur. Þessi nafngift gefur til kynna hvernig umhorfs hefur verið í dalnum vð landnám. Ekki er ólíklegt að mikið hafi verið af stórvöxnum birkiskógi í dalnum og ekki síst gömlum og fyskinum birkitjám.

Vagl sem Vaglaskógur er kenndur við er ofð notað sem staðarheiti, til dæmis um gnarfandi klett. Þessi útskýring passar vel vð staðsetningu gamla bæjarins á Vöglum en þaðan er vðsýnt og Vaglabarrinn sést viðu ab. Karfkyinsorðið vagl var einnig notað um þverrif eða rafla í þökum húsa.

Bogabrúin

Fyrsta brúin sinnar tegundar sem gerð varð úr járnbentri steinsteypu á Íslandi. Danska fyrirtækið Christiani & Nielsen sá um hönnun og smíði brúarinnar og var hún fullgerð árið 1908. Brúin var þá lengsta steinsteypta bogabrú á Norðurlöndum, tæplega 55 metrar. Smíði brúarinnar gekk þó ekki áfallalaust. Koma þurfti ólta byggingarefni með hjálp þarfasta þjónsins, ískinska hestsins, vfir Vaðlaheiði frá Akureyri. Þegar steinbogrinn var full-steyptur kom stórflóð í Fnjóská sem sópaði öllum uppsteinunum burt og öðlðgerðar bogins fóll í ána. Brot úr honum sést enn greinilega á árbotninum.

Safna þurfti saman timbri niðar með allri Fnjóská áður en verkið gat hafist á ný. Brúin var notað til árins 1993 þegar Vegagerðin lokaði henni fyrir bílaumferð og færð í upprunalegt horf vegna sérstöðu hennar.

Engjakambjurt

Engjakambjurt, *Melampyrum pratense*, hefur nú óðlast þegnrétt meðal jurta sem vaxa villtar í íslenskri náttúru. Ekki er vitað um annan fundarstað tegundarinnar á Íslandi. Engjakambjurtin hefur þrifist um árabil í Vaglaskógi en var lengi vel greind sem krossjurt. Erfendis treystir engjakambjurt á samlíðí vð maurategund af ætrikvinfólni Formica. Ekki er útilokað að sú tegund þrífist með henni í Vaglaskógi þótt það hafi ekki verið staðfest. Útbreiðða jurtarinnar í skóginum bendir til að svo geti verið. Engjakambjurt lifir sníkjulífi á ýmsum trjátegundum. Annað ósknsk heiti á jurtinni er kúalveiti. Engjakambjurtin er úthreidd um allan sydri hluta Vaglaskógar og myndar samfellklar breður í skógarbotninum.

Kolagerð og rauðablástur

Í Vaglaskógi er mjög algengt að finna formar kolagrafir, hnéðjúpar, kringlóttar holur, um 2 m í þvermál. Í þeim var gert til kola, framkleidd viðarkol með því að brenna hrúga af skógvðarbútum undir torfi og moldarlagi. Kolefni sem losnar vð brunann gemyst í vðnum (hann kolast) því að gaskenndur koltvísýringur (CO_2) getur ekki myndast þegar súrefni vantar.

Fyrst og fremst voru kolin naðbynlegt eldsneyti í smiðjum og til rauðablásturs. Frá landnámi var kolagerð mjög umfangsmikil á Íslandi og átti mjög stóran þátt í eyðingu birkiskógarnna. Kolagerð með þessum hætti lagðist endanlega af í byrjun seinustu aldar.

Kol hita meira en eldiviðar og voru notað vð járnbræðslu úr mýrarauða (rauðablástur) og járnsmiðir þm.a. dengingu þáa, en þá var eggin þunnhömruð til að þjárinn biti. Hver kolagröf var aðeins notað einu sinni. Af fornleifum að dæma var mikill rauðablástur í Fnjóskadal á Þjóðveldisöldð og vitað um 19 járnvinnustaði í dalnum. Líklegt er að Fnjóskadalur hafi verið eitt af helstu járnframleiðslusvæðum a Íslandi. Samkvæmt rannsóknum er talið að járnframleiðslan í dalnum hafi numið allt að 500 tonnum á þeim 200-300 árum sem rauðablástur virðist hafa verið stundaður í dalnum.

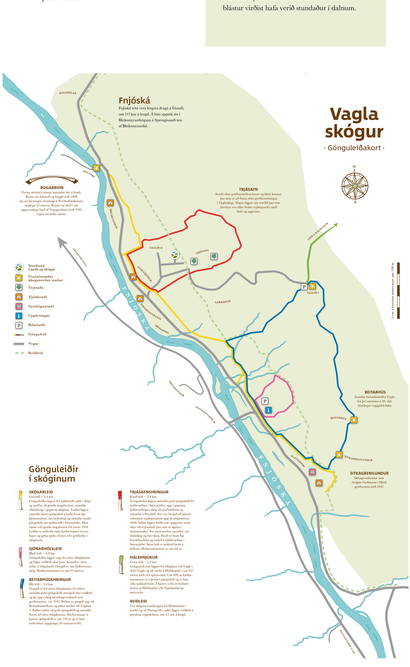
Vagla skógur
· Gönguleiðakort ·
Fnjóská
Fnjóská er á sem renna um dæmi á Íslandi, um 117 km á lengd. Á hún upptök sín í Bleiksmýrardrögum á Sprengisandi (um 47 Reiðarvatnsvatni).
BOGABRÚIN
Fyrsta steinsteypta brúin á Íslandi, byggð árin 1907-1908 af danska fyrirtækinu Christiani & Nielsen. Brúin var á sínum tíma lengsta steinsteypta brú á Norðurlöndum, um 54 metrar á lengd. Brúin var notuð til ársins 1993 þegar ákveðið var að loka henni fyrir bílaumferð vegna sérstöðu hennar.
TÆJASAÐN
Fræðiheiti sveppsins er Gyrodon merulioides. Hann er algengur í Vaglaskógi. Stærð hans er ríflega 2 cm á hæð og 3 cm á breidd. Sveppurinn er ætur og er gerður úr litlu og sterku.
Vaglaskógur
Vaglaskógur er mjög vinsælt útivistarsvæði á Íslandi og er hann vel sóttur af ferðamönnum allan ársins hring. Á svæðinu er mikil og góð aðstaða fyrir ferðamenn, m.a. tjaldstæði, salernisaðstaða, leiksvæði og góðar gönguleiðir. Á svæðinu er einnig starfrækt hótel og veitingastaður.
Vegur
Gönguleiðir
Tjaldstæði
Fjallgöngusvæði
Upplýsingar
Bílastæði
Gönguskóli
Vegur
Rauðkuð
Fnjóskadalur
Vaglaskógur
Vaglaskógur
Vaglaskóg